

pressupostaris a aquest àmbit que, malgrat tot, tenia mancances que no es van poder arribar a cobrir. Però es va fer un gran esforç, si es té en compte que una part important del que tenim avui es va fer en poc més de dues dècades d'una manera accelerada i amb un finançament insuficient.

1.1.3 *Una societat integradora*

Quan es va crear el Departament de Benestar Social l'any 1988 —el primer que va existir, tant a nivell estatal com a la resta de comunitats autònomes— no se'n va escollir el nom per casualitat. Podia haver estat un departament de serveis socials o quelcom similar, però el nom finalment triat ja avançava, des del primer moment, que la política que volia per a Catalunya no era una política purament assistencial, sinó una política d'integració i promoció de la persona.

Aquest esperit d'integració venia determinat per les seves pròpies competències. El Departament de Benestar no només era responsable de la política de serveis socials, sinó també d'altres serveis personals que cercaven la cohesió social i la vertebració del país com el foment del civisme, el voluntariat, l'enfortiment del teixit associatiu, els serveis comunitaris o la formació d'adults. Àmbits que incideixen en la qualitat de vida dels ciutadans, independentment de la seva situació social.

En aquesta línia de cohesió i convivència, que a tot arreu era important, però a Catalunya encara ho era més, es va procurar compensar les febleses institucionals del país, amb un sobre esforç de la societat en el camp del civisme i de la integració i, per tant, fent que tota la ciutadania sentís que el país en què vivia podia ser seu perquè estava construït i pensat per a tothom. Era en aquest context, que tenia tan sentit el lema de *Som sis milions*.

1.2 Principis inspiradors de la política de benestar

El Departament de Benestar es guiava a partir d'una sèrie de prin-

cipis que pretenia implementar en cadascuna de les actuacions socials que desenvolupava.

Primer, la **universalització**. Totes les actuacions que es feien des del Govern havien de preparar el camí perquè els serveis socials arribessin a ser universals. És a dir, que arribessin a constituir un dret de tots els ciutadans, per tal de garantir la igualtat entre ells. Era una prioritat del Govern que el benestar social arribés a tothom què ho necessités, sempre que fos possible.

També cal parlar de **justícia**. Durant molt temps, des d'alguns sectors i cercles polítics es considerava que el benestar social es resolia amb la caritat. Es creia que amb les pensions n'hi havia prou per atendre aquelles persones que quedaven al marge de la societat. I així, també, es distreien les males consciències del país. Des del Govern, però, es va veure que la caritat era insuficient i, a més, injusta, i molt aleatòria. Per tant, es va preferir un concepte diferent, que va ser el de la justícia. Era de justícia que les persones, com a portadores de dret, poguessin arribar a la plenitud i el benestar per elles mateixes, donant-los els recursos i les eines necessàries per aconseguir-ho. No en criteris de caritat, sinó amb conceptes d'equitat i justícia. I això s'aconseguia treballant en la línia de la reinserció de totes les persones que necessitaven rebre, en un moment determinat, atenció social per part de l'Administració. S'atenia a les persones amb més dificultats per ajudar-les, sempre que fos possible, a créixer personalment i socialment. Amb aquest principi se cercava la correcció de les desigualtats i la construcció d'una societat més justa i equitativa. Es tractava, fins i tot, d'una filosofia de prevenció, a fi d'actuar sobre les causes i no únicament sobre les conseqüències.

Des de la Generalitat s'entenia també que calia **evitar l'estigmatització** dels destinataris dels serveis socials. Calia concebre les polítiques i, en alguns casos, reordenar-les de manera que la seva recepció no significués cap mena d'estigmatització ni tractament especial per als receptors.

Un altre principi que guiava l'obra de Govern era el de la **personalització**, que es referia a la concepció de l'atenció social al conjunt de necessitats del ciutadà, evitant un tractament impersonal, simptomàtic i fragmentari. A la pràctica, significava una profunda reorganització dels

diferents serveis i recursos col·lectius de manera que fos possible la seva mobilització coordinada per atendre les situacions de necessitat individuals de manera personalitzada i efectiva. El sistema econòmic imperant i la contínua evolució científica i tècnica, que es va començar a viure en aquella època, comportava que, cada dia, hi hagués més persones que quedaven excloses, per no poder seguir el ritme de la societat. Tots aquests grups necessitaven un tractament específic i singular. Però, també necessitaven una atenció personalitzada aquells que patien alguna discapacitat que els impedia incorporar-se a la societat en condicions d'igualtat. O els joves que sortien de centres d'acolliment i tutela o aquells que lluitaven contra la drogoaddicció. Això es traduïa en un treball específic definit per àmbits d'actuació concrets, tant des del punt de vista professional, com des del voluntariat social.

Precisament, el món del voluntariat lliga, aquí, amb un altre eix essencial de les polítiques de benestar social: comptar amb el suport de la **societat civil**. Des d'un primer moment, el Govern va captar la necessitat d'integrar la societat civil perquè prengués part activa en aquest camp. La societat del benestar no podia dependre només de les administracions. En primer lloc, per raons de qualitat cívica i ètica del país. La gent havia de saber que no es podia desentendre de la gent. Queda més clar quan hi ha lligams familiars, però també en termes més generals. Per tant, calia fomentar el voluntariat. De fet, durant la dictadura franquista, quan les administracions d'aleshores pràcticament no desenvolupaven cap política social, ja era la societat civil catalana qui s'ocupava dels sectors socials més desfavorits. Les mancances socials eren pal·liades per la iniciativa de les fundacions benèfiques assistencials de gran tradició a Catalunya, per les associacions d'afectats i també per les entitats voluntàries. Aquesta tasca civil havia de continuar amb la democràcia. Era evident que per assolir la màxima qualitat en la prestació dels serveis socials, s'havia de comptar amb l'aportació de la societat civil. Resultava bàsic i imprescindible que la pròpia societat considerés les actuacions socials com a pròpies, que no se'n desentengués, i que treballés conjuntament amb el Govern, donant aquell nivell d'apropament humà i d'estimació del tot necessari en la tasca social. A

més, en l'àmbit dels serveis socials i del benestar és molt difícil donar resposta satisfactòria i completa a totes les demandes plantejades. La progressió de la qualitat de vida no hauria estat possible sense la participació de les entitats civils. Tot i que la responsabilitat de fixar les directrius polítiques pertocava al Govern, aconseguir una societat on tothom gaudís de benestar, impulsar-la, promoure-la i mantenir-la va ser feina de tots. Si Catalunya ha estat una referència a Espanya en l'àmbit del benestar social, i si algunes de les accions desenvolupades han estat positivament valorades a Europa, es deu, en gran part, a la iniciativa i les tasques de col·laboració que van dur a terme les entitats i associacions de la mà de les administracions.

I parlem d'administracions, perquè juntament amb la Generalitat també cal destacar la gran tasca que van desenvolupar ajuntaments, diputacions i consells comarcals a l'hora de crear la xarxa de serveis socials arreu del territori. Així, cal remarcar la feina feta també per les administracions locals. En aquesta línia es va emmarcar, a més, el principi de **proximitat**, que atorgava especial importància a l'acostament dels serveis tant a l'usuari com a les seves circumstàncies ambientals i a la seva comunitat de pertinença. Des d'aquesta concepció, el model de serveis socials es va integrar en un sistema de provisió pública que tenia com a criteris generals d'operativitat la **descentralització** i la **sectorització** de la gestió en nivells administratius de dimensions apropiades com ara els municipis, les agrupacions de municipis, les comarques, i els districtes o barris de les ciutats i grans àrees metropolitanes.

1.3 Marc conceptual de les polítiques de benestar

S'entén per polítiques de benestar social, el conjunt d'actuacions i de serveis dirigits a millorar la qualitat de vida dels ciutadans, amb una lògica prioritat per aquelles persones que, individualment i amb els seus propis recursos, no poden cobrir les necessitats socials i personals bàsiques.